

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.510/2021/5. szám

A Debreceni Ítéltábla a dr. Czakó Marianna ügyvéd ügyintézésével Dr. Antal és Dr. Czakó Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt Felperes (cím) felperesnek – a dr. Rácsai Lajos ügyvéd ügyintézésével Dr. Rácsai Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt Alperes (cím) alperessel szemben végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Debreceni Törvényszék 14.P.21.319/2019/61. sorszámu ítélete ellen a felperes által 63. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán – tárgyaláson kívül – meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, azt fellebbezett részében helyben hagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az alperesnek 54 000 (ötvennégyezer) forint általános forgalmi adót tartalmazó 254 000 (kétszázötvennégyezer) forint másodfokú eljárással felmerült költséget.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

[1] A felperes és alperes testvérek. Édesanyjuk, néhai Örökhagyó (továbbiakban örökhagyó) Város1-ben, 2013. január hó 9. napján magánvégrendeletet tett, melyben akként rendelkezett, hogy halála esetén a hagyaték végrendeletben felsorolt tárgyait, valamint minden egyéb ingó és ingatlan vagyonát kizárólagosan házastársa, Örökhagyó2 (a peres felek édesapja) örökölje. Rögzítette, hogy szándéka szerint gyermekei a házastársa halálát követően a törvényes öröklés szabályai szerint 1/2 - 1/2 arányban fogják örökölni az örökös teljes hagyatékát. Kérte gyermekeit, hogy a fentiekre tekintettel tartsák tiszteletben a végakarátát.

[2] Ugyanezen a napon a peres felek édesapja, Örökhagyó2 is írásbeli magánvégrendeletet tett, amelyben halála esetére akként rendelkezett, hogy a felsorolt vagyontárgyakat, továbbá azon túlmenően minden ingó és ingatlan vagyonát kizárólag házastársa, Örökhagyó örökölje. Ő is rögzítette, hogy szándéka szerint gyermekei a házastársa halálát követően a törvényes öröklés szabályai szerint 1/2 – 1/2 arányban örökölik majd az örökös teljes hagyatékát.

[3] Mindkét írásbeli magánvégrendeletet ... ügyvéd készítette, azt tanúként is aláírta.

[4] Örökhagyó 2013. június hó 5. napján elhunyt. Hagyatékaként a Város1 helyrajzi szám alatt felvett lakóház, udvar, garázsingatlan örökhagyó tulajdonát képező 3/6-od részzilletőségét, a Helység1 helyrajzi szám alatt felvett kert megjelölésű ingatlan 1/1 arányú tulajdonát, a Helység2 helyrajzi szám. alatt felvett hétvégi ház és udvar megjelölésű ingatlan 1/2 részzilletőségét, a Helység3 helyrajzi szám alatt felvett beépítetlen terület megjelölésű ingatlan 1/2 részzilletőségét és az örökhagyó nevében a ... vezetett ... számú kisvállalkozói pénzforgalmi bankszámla egyenlegét K1 közjegyző ... sorszámu hagyatékátadó végzéssel teljes hatállyal átadta Örökhagyó2-nek, mint az örökhagyó túlélő házastársának végrendeleti öröklés jogcímén. Az ingatlanokat érintő tulajdonosváltást az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték.

[5] Örökhagyó2 2014. február 10. napján a B1 Banknál kezelt összes számlára, valamint az B2 Banknál vezetett ... lakossági elektronikus devizaszámlára, és a ... lakossági elektronikus fedezeti számlára elhalálozási rendelkezést tett, melynek egyedüli kedvezményezettjeként az alperest jelölte meg.

[6] Ezt követően Örökhagyó2 2014. április 15. napján kelt, szintén ... ügyvéd által szerkesztett írásbeli magánvégrendeletet tett, amelyben a 2013. január 9. napján készített végrendeletét hatályon kívül helyezte, felperest, mint a hagyatékra érdemtelen, kitagadta. Akként rendelkezett, hogy a Város1 helyrajzi szám alatt felvett lakóház, udvar, garázs megjelölésű ingatlan 1/1 tulajdoni illetőségét kizárólag ... alperes örökölje. Ha a kitagadás helyt fog, a Helyiség2 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/1 tulajdoni illetőségét, a Helyiség1 helyrajzi szám alatt felvett kert a zártkertben megjelölésű ingatlan 1/1 tulajdoni illetőségét a Helyiség3 helyrajzi szám alatt felvett beépítetlen terület megnevezésű ingatlan 1/1 tulajdoni illetőségét, valamint a Helyiség4 helyrajzi szám alatt felvett hétvégi ház és udvar megnevezésű ingatlan 8/12 tulajdoni illetőségét a felperes gyermekei, kk. Gy1 és kk. Gy2 örököljék 1/2 – 1/2 arányban. Minden ingóvagyonát a kitagadás helyt fogása esetén 1/2 arányban az alperes, 1/4 - 1/4 arányban Gy1 és Gy2 örökölje. Ha a kitagadás nem érvényes, úgy felperes kötelesrészét a gyermekeinek juttatandó ingatlanokból adják ki elsődlegesen természetben, szükség szerint készpénz kiegészítéssel.

[7] A felek édesapja 2014. április 28. napján elhunyt. K2 közjegyző, néhai Örökhagyó2 hagyatéki eljárását 2015. június 5. napján jogerőre emelkedett, ... számú végzéssel felfüggesztette.

[8] A felperes módosított keresetében kérte annak megállapítását, hogy néhai Örökhagyó végrendelete a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban Ptk.) 649. § (1) bekezdés b) pontja szerint érvénytelen. Kérte továbbá megállapítani, hogy az B2 Banknál, ...-nél, B1 Banknál a Örökhagyó2 nevén nyilvántartott számlákon az örökhagyó halálakor, 2013. június 5. napján meglévő egyenleg fele összege házastársi vagyontársasági jogcímén az örökhagyó tulajdonát képezte. Kérte, hogy a bíróság törvényes öröklés jogcímén néhai édesanyja tulajdonát képező Város1 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/4 – 1/4 tulajdoni illetőségét, Helyiség1 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/4 – 1/4 tulajdoni illetőségét, a Helyiség2 és Helyiség3 helyrajzi számok alatt felvett ingatlanok 1/4 – 1/4 tulajdoni illetőségét, valamint a néhai bankszámlákon kezelt megtakarításait egymás között egyenlő arányban adja az ő és az alperes tulajdonába, kötelezze az alperest, hogy adja ki részére néhai édesanyja ékszármazékainak 1/2 részét 12 250 000 forint értékben. Kérte, hogy a bíróság kötelezze az ingó- és ingatlanvagyon, pénzügyi megtakarítást birtokban tartó alperest az őt fentiek szerint törvényes öröklés szerint illető vagyontárgyak kiadására és a perrel felmerült költségei megfizetésére.

[9] Az alperes elsődlegesen a kereset elutasítását, és a felperes perköltségben való marasztalását kérte, másodlagosan – a végrendelet érvénytelenségének kimondása esetén – kérte figyelembe venni a felperesnek megfizetett 7 000 000 forintot, és átadott 7 044 000 forint értékű ingó vagyontárgyakat.

[10] Az elsőfokú bíróság 14.P.20.150/2016/68. szám alatti ítéletében néhai Örökhagyó végrendeletének érvénytelenségét állapította meg, a B1 Bank Zrt., ... és az B2 Bank Nyrt. által vezetett, megjelölt számlákon 2013. június 5. napján nyilvántartott követelések 1/2 részére az örökhagyó tulajdonjogát állapította meg házastársi vagyontársaság címén és a Város1 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/4 tulajdoni hányadát, a Helyiség1 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/2 tulajdoni hányadát, a Helyiség2 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/4 tulajdoni hányadát, a Helyiség3 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/4 tulajdoni hányadát és a ... örökhagyó nevén vezetett ... számú kisvállalkozói bankszámla 2013. június 5. napján nyilvántartott egyenlegének 1/2 részét törvényes öröklés jogcímén a felperes tulajdonába adta, míg ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[11] A Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.429/2019/3. szám alatti végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

[12] Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban hozott ítéletével a felperes keresetét elutasította. Kötelezte a felperest az állam javára 4 000 000 forint illeték, az alperes javára 1 905 000 forint perköltség megfizetésére.

[13] Az ítélet indokolásában kiemelte, hogy a Ptk. 653. § értelmében a végrendelet érvénytelenségét csak akkor kell vizsgálni, ha arra az érdekelt hivatkozik, melyből következően ahhoz akkor is joghatások fűződhetnek, ha akarathibás, attól függően, hogy az érdekelt vagy azok valamelyike a fogyatékossgból származó igényét érvényesíteni kívánja-e. A végrendeletet csak az érvényesített megtámadási ok alapján, és csak a perben álló felek egymás közötti viszonyában (inter partes) lehet érvénytelennek nyilvánítani (PK 85. állásfoglalás).

[14] Jelen perben az örökhagyó valóságos végrendeleti akaratát, illetőleg azt kellett vizsgálni a felperes keresete alapján, hogy a végintézkedés teljesen és helyesen juttatja-e kifejezésre az örökhagyó szándékát; ennek érdekében a végrendelet tartalmát kellett értelmezni az akarat elv szem előtt tartásával kellett eljárni; akként, hogy az örökhagyó akaratát a lehetőség határai között a legmesszebbre érvényre jusson. Amennyiben a végrendelet teljes tartalma és az örökhagyónak a végrendelet előtt vagy azt követően tett nyilatkozatai, ráutaló magatartása alapján a végrendeleti akarat fogyatékossga megállapítható, úgy arról is dönten kell, hogy az örökhagyó a végrendeleti rendelkezést a fogyatékossg ellenére is megtette-e volna (Kúria Pfv.II.22.437/2016/5.).

[15] Az örökhagyónak a végrendelet 5. pontjának 4. bekezdésében egyértelműen kijelentett akaratát, hogy halála esetén hagyatékát kizárólag házastársa, Örökhagyó2 örökölje, melynek magában a végrendeletben indokát is adta. Kijelentette továbbá, hogy a hagyatékából a gyermekeit részesíteni nem kívánja, azzal, hogy a házastársa halálát követően a törvényes öröklés szabályi szerint 1/2-1/2 arányban fogják örökölni az örökös teljes hagyatékát. Külön kiemeli, hogy kéri gyermekeit a végrendelet tiszteletben tartására. Mindezek tartalmi elemzéséből – figyelemmel arra is, hogy ugyanezen a napon a házastársa ugyanezen tartalommal az örökhagyóra végrendeletet - megállapította, hogy az örökhagyó a halálakor meglévő vagyonát túlélő házastársának kívánta juttatni. A végrendeletet készítő ügyvéd vallomása szerint is az örökhagyó és házastársa együttesen voltak jelen mindkét végrendelet elkészítésekor, szándékosságban végrendeletet egymás javára. A feleket az ügyvéd kioktatta a végrendeletekre vonatkozó szabályokról, így tisztában voltak azzal, hogy a túlélő házastárs a saját végrendeletét megváltoztathatja, az általa megörökölt hagyatéki vagyon vonatkozásában az örökhagyótól eltérő módon rendelkezhet. Mivel az örökhagyó ennek tudatában tette meg végrendeletét, nem merülhet fel a téves feltevés lehetősége. Kiemelte, hogy a végrendelet olyan rendelkezéseket is tartalmaz - például a bankszámla vonatkozásában halál esetére tehető rendelkezés lehetősége – amelyből következően nem kívántak minden vagyonelemet a hagyaték körébe vonni, ezzel további rendelkezések lehetőségét biztosítva. Az örökhagyó szándéka tehát az volt, hogy halála esetén a túlélő házastársa a megszokott körülmények között élhessen, a házassági életközösség alatt felhalmozott vagyon megmaradjon.

[16] Kifejtette, hogy sem az ügyvédi törvény, sem a Pp. rendelkezései nem teszik lehetővé etikai szabálysértés esetén a jogi képviselő kizárását a perből. Amennyiben az ügyletkötésnél közreműködő ügyvéd az utóbb támadott szerződést érintő perben az egyik szerződő fél jogi képviselőjét ellátja, az általa képviselt fél által igazolandó tények, körülmények bizonyítását nehezíti meg, a perbeli képviselő felmondására azonban nem kötelezhető. Figyelemmel arra is, hogy a tanúk többsége a végrendeletet készítő személyek személyes belső viszonyairól érdemben nem tudott számot adni, az okiratszerkesztő ügyvéd ugyanakkor közvetlen tudomással bírt az az örökhagyó végrendeleti szándékáról, törvényes figyelmeztetést követően tett vallomását a tényállás megállapítása során figyelembe vette.

[17] A gyermekek egyikének nyújtott többlettámogatásról megfelelő tényállítást sem tettek a perben, így az a végrendelezési szándék vizsgálata során nem volt értékelhető.

[18] Rámutatott, hogy az örökhagyó halálát követően a Örökhagyó2 által, 2013. január 9. napján tett végrendelet okafogyottá vált, a Ptk. 650. § (2) bekezdése alapján jogszerűen tehetett újabb végrendeletet teljes vagyona, így az örökhagyótól megörökölt vagyon tekintetében is.

[19] Mindezek alapján megállapította, hogy az örökhagyó végrendelezésekor téves feltevés nem állt fenn, a végrendelet nem érvénytelen. Utalt arra is, hogy a felperes az édesapja által tett végrendeletet nem támadta meg, márpedig ennek hiányában az alperessel szemben vagyoni igényt az elsőfokú bíróság álláspontja szerint nem terjeszthet elő; néhai Örökhagyó2 végrendelete megtámadásának hiányában nem volt lehetőség az örökhagyó házastársi vagyontörség címén való tulajdonszerzése megállapításának sem, mert az örökhagyó teljes hagyatéki vagyona – ingó- és ingatlanvagyonának tulajdonjoga – ipso iure a férjére szállt át.

[20] A felperes fellebbezésében kérte az elsőfokú ítélet megváltoztatásával annak megállapítását, hogy az örökhagyó 2013. január 9. napján tett végrendelete érvénytelen. Kérte annak megállapítását is, hogy a néhai Örökhagyó2 nevén a B1 bank Zrt.-nél, ...-nél és az B2 Bank Nyrt.-nél kezelt, megjelölt számlákon 2013. június 5. napján kezelt összegek 1/2 hányada, összesen 42 875 943 forint házastársi vagyontörség címén az örökhagyó tulajdonát képezte, és kérte az alperes kötelezését törvényes öröklés címén ennek alapulvételével 21 437 972 forint megfizetésére. Kérte továbbá a Város1, Helyiség2 és Helyiség3 helyrajzi szám alatti ingatlanok 1/4- 1/4 - 1/4 tulajdoni hányadának, valamint a Helyiség1 helyrajzi szám alatti ingatlan 1/2 tulajdoni hányadának és a ...-nél ... számú kisvállalkozói pénzforgalmi számlán 2013. június 5. napján nyilvántartott egyenleg 1/2 részének tulajdonába adását törvényes öröklés jogcímén. Indítványozta a tulajdonjog bejegyzése érdekében az illetékes ingatlan-nyilvántartási hatóság megkeresését és kérte az alperest perköltségben marasztalni.

[21] Jogi érvelése szerint az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban figyelmen kívül hagyta az ítéltábla hatályon kívül helyező végzésében előírtakat, így az ítélet megalapozatlan és jogsértő, az alperes fellebbezése folytán eljáró ítéltábla ugyanis nem tartotta megalapozottnak az alperes fellebbezés azon hivatkozását, hogy a végrendelet érvényes.

[22] Az elsőfokú bíróság a Polgári perendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban Pp.) 3. § (3) bekezdésben írt tájékoztatási kötelezettségét teljesítve felhívta az alperest a hivatkozott 7 000 000 forint megfizetésének igazolására, amelyet az alperes nem tudott bizonyítani. Az alperes azt sem bizonyította, hogy az örökhagyó akkor is ugyanezen tartalommal végrendelezett volna, ha tudatában van annak, hogy örököse a felperest kizárja az öröklésből. Kiemelte, hogy a tanúként kihallgatott ügyvéd érdektelensége kétséges, mivel a perben alperes képviselőjeként jár el, így pernyertességében érdekelt; továbbá mint az okirat szerkesztője érdekelt abban, hogy az általa készített végrendelet ne legyen érvénytelen. Erre tekintettel a tanúkénti kihallgatását mellőzni kellett volna, vagy őt ki kellett volna zárni a perbeli képviseletből. Kiemelte, hogy míg tanúvallomásaiban a végrendeleteket szerkesztő ügyvéd akként nyilatkozott, hogy a szülők a felperest ki akarták zárni az öröklésből, ez az általa felvett tényállásban nem jelent meg (nem is készült ilyen ügyvédi tényállás), és annak ellentmond a végrendelet 3. oldal 4. bekezdése is. Szintén nem rögzítették ügyvédi tényállásban azt a tájékoztatást, hogy a túlélő fél szabadon rendelkezhet a vagyonnal, habár a tanú vallomása szerint ez elhangzott, a végrendelet 6. pontja pedig kifejezetten az okiratban megállapított öröklési rend tiszteletben tartására kéri a leendő örököseket is. A tanú jogi képviselőként ugyanakkor akként nyilatkozott, hogy a túlélő házaspár halálát követő időre csak szándéknyilatkozatot tettek a törvényes öröklés rendjének érvényesülésére; az tükrözte az akaratukat, hogy ez az általa rögzített formában kerüljön a végrendeletbe. A rendelkezésre

álló bizonyítékok alapján csak az állapítható meg, hogy a végrendelező szülők szándéka szerint bármelyikük halála esetén házastársa maradjon a vagyonban, majd a túlélő házastárs halálát követően a gyermekek egyenlő arányban a törvényes öröklés rendje szerint örököljenek. Az örökhagyó soha nem tett volna a rögzített tartalommal végintézkedést, ha tudja, hogy a felperest a törvényes öröklésből később kizárják.

[23] Utalt arra, hogy jelen per előkérdése néhai Örökhagyó² hagyatéki eljárásának, melyet az eljáró közjegyző a per jogerős befejezéséig felfüggesztett. Mivel azon eljárás nem fejeződött be, idő előtti igény annak elvárása, hogy néhai édesapja végrendeletét megtámadja, erre egyébként az alperes sem hivatkozott.

[24] Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperes másodfokú perköltségben történő marasztalását kérte. Érvelése szerint az elsőfokú bíróság helytállóan mutatott rá, hogy kereset elbírálásához az örökhagyó valódi akaratát kellett felderíteni. A szülei zárkózzott természetére tekintettel erről gyakorlatilag csak a végrendeleteket szerkesztő ügyvéd rendelkezik releváns információval. Az okiratszerkesztő ügyvéd vallomása a felperes hivatkozásával szemben nem volt ellentmondásos vagy inkohereus. A tanú érdektelen a per eldöntésében, függetlenül attól, hogy az alperes perbeli képviselőjét is ellátja, ezen eljárását jogszabály és etikai szabályzat sem tiltja. A tanúvallomás bizonyító erejéhez nem szükséges okirat (tényvázlat, megbízási szerződés) felmutatása.

[25] A végrendelet értelmezése nem alapulhat csupán annak szó szerinti szövegén, vizsgálni kell annak előzményét, a végrendelező egyén nyilatkozatait, a végrendelezés okait. A szülők a végrendelet megtételekor tisztában voltak azzal, hogy a túlélő házastárs korlátozástól mentesen rendelkezhet a vagyonnal. A haláluk esetére megnyugtatóan kívánták rendezni a vagyon sorsát, ezért olyan végrendeletet akartak tenni, amelyről feltételezték, hogy azt a törvényes örökösök nem vitatják. Az örökhagyó épp azt kívánta elkerülni, hogy a felperes pereskedésnek tegye ki túlélő házastársát, ezen okból szerepel a végrendeletében, hogy házastársának halálát követően a törvényes öröklés rendje érvényesül. Kiemelte, hogy néhai Örökhagyó² nem kívánta a felperest teljes mértékben kitagadni az öröklésből, hiszen végrendeletében a felperes gyermekeinek jutott a hagyatékból, pusztán nem kívánt jelentős vagyont juttatni a felperesnek, mert fél, hogy azt elherdálja. Habár a tükörvégrendeletek elkészítése során is felmerült ezen körülmény, a szülők azt szívegyelték, ezért nem rögzítették, továbbá az ügyvédi tájékoztatás szerint a kitagadás feltételei nem is álltak fenn.

[26] Az ítéltábla a fellebbezést a Pp. 256/A. § (1) bekezdés f) pontja alapján tárgyaláson kívül bírálta el és azt megalapozatlannak ítélte.

[27] A felperes fellebbezése nem érintette a néhai édesanyja ékszerei 1/2 részének kiadására irányuló kérelmet elutasító ítéleti rendelkezést, az ítéltábla azt a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján nem érintette.

[28] A fellebbezésben foglaltakra tekintettel az ítéltábla mindenekelőtt rögzíti, hogy a Pf.II.20.429/2019/3. szám alatti, az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyező végzésben az örökhagyó végrendeletének érvényességéről az elsőfokú bíróságra a megismételt eljárásban irányadóan nem foglalt állást. Rámutat ugyanakkor, hogy a hatályon kívül helyező végzés alapja olyan jogszabálysértés, megalapozatlanság, amely miatt a jogvita végleges és érdemi elbírálására nem volt lehetőség. A másodfokú bíróság e határozatot a peres eljárás olyan szakaszában hozta meg, amikor azt nem tekintette befejezettnek, hanem a per adatainak kiegészítését tartotta szükségesnek, melyből következően az abban foglalt megállapítások a peradatoknak egy meghatározott köréhez és a közvetlenül azok alapján megállapítható tényálláshoz kapcsolódnak csupán. A megismételt eljárás során beszerzett adatok és bizonyítékok azonban elvezethetnek a tényállás olyan módosulásához, amely a hatályon kívül helyező végzésben írtakat meghaladóakká teszik. A hatályon kívül helyezésről rendelkező határozat a jogvitát nem zárja le, így az abban kifejtett jogi állásponthoz anyagi jogerő nem

fűződhet, mivel ennek a Pp. 229. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek teljes mértékben hiányoznak (A Kúria Polgári Kollégiuma a másodfokú bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának vizsgálata tárgyában felállított joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye, Kúriai Döntések 2014/8. – Fórum).

[29] Az elsőfokú bíróság az ítéltábla Pf.II.20.429/2019/3. szám alatti végzésében írt utasításoknak eleget tett, az ügy eldöntésére kiható eljárási jogszabálysértés nélkül lefolytatott eljárásban a rendelkezésre álló bizonyítékokat a Pp. 206. § (1) bekezdése szerint helytállóan mérlegelve állapította meg a tényállást, az ítéltábla az érdemi döntésével is egyetértett.

[30] A Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja szerint érvénytelen a végrendeleti rendelkezés, ha az örökhagyót a nyilatkozata megtételére valaminek a téves feltevése vagy valamely utóbb meghíusult várakozás indította, feltéve, hogy a rendelkezést különben nem tette volna meg. Megjegyzi az ítéltábla, hogy a felperes által és az elsőfokú bíróság ítéletében is hivatkozott téves feltevés annak feltételezése az örökhagyó részről, hogy valamely körülmény a végrendelet idejében fennáll vagy nem áll fenn. A végrendeletet követő, jövőbeli esemény bekövetkezésére vagy elmaradására vonatkozó téves feltételezés meghíusult várakozásnak minősül. A per eldöntése szempontjából ugyanakkor ezen pontatlanságnak nem volt jelentősége, hiszen jogi következmény szempontjából a téves feltevés és a meghíusult várakozás között nincs különbség, mindkettő a végrendeleti rendelkezés érvénytelenségét eredményezi, amennyiben az örökhagyó a rendelkezést különben nem tette volna meg.

[31] Az örökhagyó végrendeletében az örökös megnevezését követően, azzal összefüggésben rögzítette, hogy „szándéka szerint” a házastársa halálát követően a gyermekei örökölik az örökös teljes hagyatékát. Kérte a meglévő és leendő örököseit, hogy a végrendelet szerinti öröklési rendet tartsák tiszteletben. A fellebbezés erre is utalva kiemeli, hogy az örökhagyó és házastársa szándékuk szerint nem biztosítottak szabad rendelkezési jogot a túlélő házastárs részére a hagyatékkal való rendelkezés tárgyában, mindkét házastárs elhunytát követően a törvényes öröklés rendje szerint gyermekeiknek egyenlő arányban kellett örökölnie (7. oldal). Habár a korábbi magánjog ismerte ennek lehetőségét, az 1959. évi Ptk. kizárja az utóörökös nevezést, azaz az olyan rendelkezést, amelyben az örökhagyó megnevezi azt a személyt, aki az előörökös hagyatékában lévő vagyont az előörökös halálakor, vagy megjelölt más időpontban megörökölhette [Ptk. 645. § (1) bekezdés]. Ahogyan a Ptk. miniszteri indokolása is rámutatott, a végrendelet szabadság azt jelenti, hogy az örökhagyó a vagyontárgyai felett halála esetére egyszeri rendelkezési jogot nyer, de ezt a jogot nem gyakorolhatja több ízben, az örököseit megkötve. Az örökhagyó nem korlátozhatja az örökösét tulajdonjoga gyakorlásában és nem foszthatja meg végrendelettel jogától. Amennyiben a végrendelet e kitételét az örökhagyó végrendeleti rendelkezésének kellene tekinteni – ahogyan arra a fellebbezés utal – a rendelkezés érvénytelen, amely azonban nem okozza a végrendelet többi rendelkezésének érvénytelenségét (BH1992.246.).

[32] Mindebből az is következik, hogy a fellebbezésben foglaltakkal ellentétben a végrendeleteknek nem volt szükséges külön rögzíteniük, hogy a túlélő, öröklő házastárs a rá háramlott vagyonnal szabadon rendelkezhet, az örökhagyó a rendelkezés jogát érvényesen nem zárhatta ki. Megjegyzi az ítéltábla, hogy az öröklött vagyon feletti rendelkezési jog nem csupán halála esetére, hanem életében is megillette a túlélő házastársat; azt elidegeníthette, megterhelhette, elajándékozhatta.

[33] A végrendelet meghíusult várakozásra alapított megtámadása esetén a felperesnek kétséget kizáróan kell igazolnia, hogy a végrendelet megtételére az örökhagyót utóbb meghíusult várakozás indította, illetve, hogy anélkül az örökhagyó a végrendeletet nem tette volna meg (BDT2008.1748.). A felperes a perben maga is akként nyilatkozott, hogy a szülei azért készítették az ún. tükörvégrendeleteket, mert nem akarták a házassági életközösség során együttesen megszerzett vagyont mindkettőjük halálát megelőzően felosztani

(14.P.10.150/2016/17. szám alatti irat), abban a vagyonban kívánták a túlélő házastársat tartani, amelyben az együttélésük alatt is éltek (14.P.20.150/2016/23. számú irat). A végrendelet megtételének indítéka a felperes saját nyilatkozata szerint is a túlélő házastárs megszokott életkörülményeinek fenntartása, és nem a felperes öröklésének biztosítása volt. Ezzel egyezően nyilatkozott a perben az alperes és a végrendeleteket szerkesztő ügyvéd is.

[34] A Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja szerint még abban az esetben is, ha megállapítható, hogy az örökhagyót a nyilatkozat megtételére meghiúsult várakozás indította, de a rendelkezést ennek ellenére megtette volna, a rendelkezés érvényes.

[35] A végrendelet nem vitatottan tartalmazza, hogy az örökhagyó szándéka szerint házastársa halálát követően a törvényes öröklés szabályai szerint az örökös (tehát a túlélő házastárs) teljes (azaz nem csak az örökhagyótól rá háramlott) hagyatékát a gyermekei fogják 1/2-1/2 arányban örökölni. A felperes ebben annak bizonyítékát látta, hogy az örökhagyót a végrendeletre eme várakozás vezette; amennyiben tudja, hogy örököse ezen szándékától eltér, úgy a végrendeleti intézkedést nem teszi meg.

[36] A perben tanúként kihallgatott T1 (a felperes élettársa) vallomása szerint az örökhagyó azt hangoztatta, hogy mindkét gyermekének egyformán ad, tudomása volt arról, hogy a szülők támogatták a gyermekeket, azonban végrendeletről nem beszéltek, csak az örökhagyó halálát követően tudta meg, hogy készült végrendelet. Hasonlóképpen T2, felperes volt házastársa is csak azt hangsúlyozta, hogy a szülők életükben egyformán támogatták a gyermekeiket, erre mindketten figyeltek. Csupán T3 (a peres felek nagynénje) állította, hogy az örökhagyó tett említést neki a végrendeletéről és azt mondta, abban az szerepel, hogy az unokái és a gyermekei igazságosan, egyforma arányban örököljenek (14.P.20.150/2016/39. szám alatti jegyzőkönyv 9. oldal). T4 tanú csak arról tudott beszámolni, hogy az örökhagyó tájékoztatása szerint a férjére végrendeletkezett, annak okait nem ismerte. Önmagában azonban abból, ha az örökhagyó és házastársa életében a gyermekeit egyenlően támogatta, nem következik, hogy az örökhagyó a végrendeleti intézkedést nem tette volna meg annak tudatában, hogy később túlélő házastársa a hagyatékáról a törvényes öröklés rendjétől eltérően intézkedik; T3 tanú vallomása pedig a végrendelet tényleges tartalmával ellentétes.

[37] A végrendeleteket is szerkesztő alperesi jogi képviselő előadása szerint az örökhagyó és házastársa a számlájukat kezelő pénzügyintézetnél néhai Örökhagyó2-vel és házastársával pénzügyi referensként kapcsolatban álló T5-ra hivatkozva keresték fel végrendeletkezés céljából; az alperes állítása szerint a tanú érdemi információval rendelkezik az örökhagyó valós végrendeleti akarataról; arról, hogy a szülők miként kívántak rendelkezni a pénzügyintézet által kezelt összeggel. Az ítéltábla a felperes terhére értékelte, hogy a banktitok alóli felmentést a tanú részére nem adta meg, ekként nem volt feltárható, hogy ténylegesen bír-e az örökhagyó valós akarataról információval. Kiemelten vette figyelembe az ítéltábla, hogy az ügy tárgyra, jellegére tekintettel a perben elsősorban rokonok és más érdektelennek nem tekinthető tanúk vallomásának beszerzése lehetséges, a felperes ezen magatartásával ugyanakkor egy, a felekkel rokoni kapcsolatban nem álló, a per miként eldöntésében nem érdekelt tanú vallomástételét akadályozta meg. Önmagában az, hogy a felperes jogi álláspontja szerint a tanú kihallgatása szükségtelen, nem indokolja a vallomástétel ellehetetlenítését.

[38] Az elsőfokú bíróság mind az alapeljárásban, mind a megismételt eljárásban tanúként hallgatta ki az okiratszerkesztő ügyvédet, K1-t. Az ítéltábla egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a végrendeletet szerkesztő ügyvéd kihallgatásának eljárásjogi akadálya nem volt; azonban vallomását annak figyelembevételével értékelte, hogy a perben az alperes jogi képviselőjeként járt el. A tanú azon előadását ugyanakkor, mely szerint a szülők szándéka egyértelműen arra irányult, hogy egymás javára végrendeletkezzenek és a túlélő házastárs maradjon az együtt megszerzett vagyon birtokában, a felperes saját előadása

is alátámasztotta. A tanúvallomás szerint a jogi képviselő tájékoztatta a végrendelezőket arról, hogy a túlélő házastárs önállóan rendelkezhet a vagyonnal; a csatolt megbízási szerződés 7. pontja is rögzíti, hogy az ügyvéd az irányadó jogszabályokról a megbízót kioktatta, márpedig a már kifejtettek szerint a jogszabály az örökölt vagyon tekintetében szabad rendelkezést biztosít. A tanú is elismerte ugyanakkor: nem volt szó arról, hogy a túlélő fél újabb végrendeletet fog készíteni.

[39] Mind az örökhagyó, mind a házastársa végrendelete egyező szövegezésű, néhai Örökhagyó² végrendeletében is szerepel, hogy a túlélő házastárs halálát követően a gyermekeik örököljenek. A végrendeletek e pontja nem értelmezhető akként, hogy az örökhagyó feltétel nélkül, a körülmények jelentős változása esetén (így például akkor is, ha valamely gyermeke súlyos jogsértést követ el a túlélő házastárssal szemben) is ragaszkodott volna a törvényes öröklés érvényre jutásához, enélkül a végrendeleti intézkedést ne tette volna meg. Márpedig néhai Örökhagyó² 2014. április 15. napján kelt végrendeletében – melyet felperes nem támadott meg – arra hivatkozva tagadta ki a felperest, hogy házastársa (az örökhagyó) temetését követően vele nem tarott kapcsolatot, súlyos betegségében róla nem gondoskodott.

[40] Mindezek egybevetése és együttes értékelése alapján a perben a felperes kétséget kizáróan nem bizonyította, hogy az örökhagyót a támadott végrendeleti intézkedés megtételére kizárólagosan azon várákozás indította volna, hogy túlélő házastársa halálát követően gyermekei örököljenek a törvényes öröklés rendje szerint. Ezzel ellentétben az volt megállapítható, hogy az örökhagyót (illetőleg tükörvégrendeletet készítő házastársát is) az a szándék vezette, hogy az együttesen szerzett vagyon teljes egészében a túlélő házastárs tulajdonába kerüljön, biztosítva az addig megszokott körülményeket a számára, a vagyont semmilyen formában ne kelljen megosztani. A végintézkedést annak tudatában tették, hogy a túlélő házastárs halálát követően egyéb rendelkezés hiányában a törvényes öröklés szabályai érvényesülnek, de a túlélő házastárs jogosult rendelkezni a rá háramlott vagyonnal. A felperes nem bizonyította azt sem, hogy az örökhagyó nem azonos módon végrendelezett volna, ha tudatában van annak, hogy örököse későbbi végrendeletében a törvényes öröklés rendjétől eltér, ekként a végrendelet érvénytelensége a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja alapján nem állapítható meg.

[41] A felperes keresete annak megállapítására is irányult, hogy az általa megjelölt bankszámlák egyenlegének örökhagyó halálakor fennállt 1/2 tulajdoni hányada az örökhagyó tulajdonát képezte házastársi közös vagyon címén és kérte ezen összegek 1/2 részének megfizetésére kötelezni az alperest. Az örökhagyó akként rendelkezett, hogy a végrendeletben kifejezetten megjelölt vagyonelemeken kívül minden egyéb ingó- és ingatlanvagyonát is házastársa örökölje, ekként az őt a bankszámlán kezelt összegekből házastársi közös vagyon címén megillető követelésről is érvényesen rendelkezett a végrendeletben. Önmagában a tulajdonjog megállapítására irányuló kereset eljárásjogi feltételei nem álltak fenn, továbbá az ingó- és ingatlanvagyon már kikerült az örökhagyó és jogutódja tulajdonából is.

[42] Az ítéltábla mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

[43] A felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárással felmerült költségeit maga köteles viselni, és köteles megfizetni az alperes másodfokú perköltségét. Az ítéltábla az alperes javára a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés b) pontja és (5) bekezdése szerinti ügyvédi munkadíjat vette figyelembe, azonban annak összegét a 3. § (6) bekezdése szerint mérsékelte az elvégzett ügyvédi tevékenységgel arányosan, figyelembe véve, hogy az alperesi jogi képviselő csupán fellebbezési ellenkérelmet szerkesztett.

[44] A hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban a felek az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 51. § (1) bekezdése szerint mentesülnek az illeték megfizetése alól.

Debrecen, 2022. március 22.

Dr. Veszprémy Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Gárdosi Judit s.k. előadó bíró,
Dr. Répássy Árpád s.k. bíró